

Vlaams
Parlement

ingediend op **1008** (2016-2017) – Nr. 2
20 februari 2017 (2016-2017)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Ingeborg De Meulemeester en Tine Soens

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister-president Geert Bourgeois

over de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking
anno 2030. Naar een nieuwe identiteit
voor Vlaanderen als partner in ontwikkeling

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire, Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Ann Soete, Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

1008 (2016-2017) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed	4
1.1. Aanleiding	4
1.2. Hoe kwam de nota tot stand?	5
1.3. De identiteit van Vlaanderen als partner in ontwikkeling	5
1.4. Centrale rollen Vlaamse ontwikkelingssamenwerking	7
1.5. Geografische focus	7
1.6. Inhoudelijke focus	7
1.7. Aan de slag	7
2. Vragen en opmerkingen van de leden	10
3. Antwoorden van minister-president Geert Bourgeois	12
4. Reacties van de leden en bijkomende antwoorden van de minister-president	14
Gebruikte afkortingen	16

Bijlage: zie [dossierpagina](#) op www.vlaamsparlement.be

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed vond op 7 februari 2017 een gedachtewisseling plaats over de nota van de Vlaamse Regering over de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking anno 2030. Naar een nieuwe identiteit voor Vlaanderen als partner in ontwikkeling.

De powerpointpresentatie die door de minister-president bij zijn toelichting werd gebruikt, is te vinden op de [dossierpagina](http://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Inleidende uiteenzetting van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed

1.1. Aanleiding

Minister-president *Geert Bourgeois* licht de conceptnota toe. Hij stelt vast dat de internationale context voor ontwikkelingssamenwerking snel evolueert en dat de situatie vooral de laatste jaren bijzonder sterk is veranderd.

De Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling gaat ervan uit dat alle landen voortaan landen in ontwikkeling zijn. De schotten tussen Noord en Zuid verdwijnen of vervagen. Beleidscoherentie voor ontwikkeling zal daarom steeds belangrijker worden.

De internationale gemeenschap heeft zich er tijdens de klimaatop in Parijs toe verbonden om jaarlijks minstens 100 miljard dollar te investeren in internationale klimaatfinanciering. Dit is een ambitieus engagement, wetende dat de totale ODA wereldwijd in 2015 zo'n 132 miljard dollar bedroeg. Ook andere, mondiale publieke goederen zoals veiligheid, een gezonde leefomgeving, een stabiel handelsklimaat en mensenrechten maken integraal deel uit van de nieuwe Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling.

Het onderscheid tussen donor en ontvangende landen vermindert verder. Er zijn landen die tegelijk hulp krijgen en geven. Opkomende industrielanden zoals Brazilië, Mexico en China investeren zelf in ontwikkelingslanden en filantropische fondsen zetten zich steeds meer mondiaal in.

De wereld verandert in sneltempo. Elf voormalige lage-inkomenslanden zijn in 2016 geclassificeerd als lagere-middeninkomenslanden. De grote groep van middeninkomenslanden is de afgelopen jaren sterk gegroeid tot 108 landen in 2017, terwijl die bij de totstandkoming van de millenniumontwikkelingsdoelen nog uit 90 landen bestond.

Naarmate die klemtoon verschuift, evolueert de mondiale ontwikkelingssamenwerkingsagenda naar meer aandacht voor de bestrijding van ongelijkheid, zowel tussen als binnen landen. Bij de Vlaamse samenwerking met Zuid-Afrika wordt steeds weer de vraag gesteld hoe de vruchten van de economische groei kunnen worden verdeeld naar minderbedeelde groepen in die samenleving.

Verder zijn de humanitaire crisissituaties wereldwijd niet af- maar juist toegenomen. Een aantal situaties heeft een structureel karakter gekregen. De minister-president verwijst in dit verband naar de conflicten in het Midden-Oosten. Meer en meer groeit de noodzaak om humanitaire hulp te integreren in structurele internationale samenwerking.

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking mag niet blijven stilstaan en moet op lange termijn vooruitkijken. Vlaanderen wil een performante en relevante donor

blijven en wil daarom zijn beschikbare instrumentarium aanpassen aan de wereld in verandering. Het doet dat niet om lippendienst te bewijzen aan de SDG's, wel om de hoogst mogelijke efficiëntie te bereiken met de schaarse ontwikkelings-samenwerkingsmiddelen. Als men effectief rekening houdt met het samenspel van de economische, sociale en ecologische dimensies van duurzame ontwikkeling, dan stijgt de ontwikkelingsimpact van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Als voorbeeld geeft hij dat blindheid voor het ecologische aspect op lange termijn de effectiviteit van socio-economische landbouwprojecten ondergraaft.

1.2. Hoe kwam de nota tot stand?

Er is uitgebreid geconsulteerd over de wijze waarop de Vlaamse ontwikkelings-samenwerking in de toekomst kan worden geheroriënteerd en waarop moet worden gefocust. Er werd gebruikgemaakt van de beschikbare evaluaties, waaronder tussentijdse evaluaties van de landenstrategienota's en van studies en beleid van andere donoren. Op 18 april 2016 werd de Staten-Generaal voor Vlaamse Ontwikkelingssamenwerking georganiseerd, waarbij de namiddag volledig in het teken stond van het verzamelen van input van stakeholders over de koers die Vlaanderen kan en moet volgen.

Er is ook een beroep gedaan op wetenschappelijke begeleiding. Het HIVA van de KU Leuven heeft de visietekst wetenschappelijk aangestuurd, zodat deze visie in lijn is met tastbare, evidencebased begrippen, methodes en concepten.

1.3. De identiteit van Vlaanderen als partner in ontwikkeling

Uit de evaluaties blijkt dat Vlaanderen in de uitvoering al heel wat stappen heeft gezet en in vergelijking met andere donoren veel minder een hokjesbenadering heeft zoals bijvoorbeeld blijkt uit de portefeuillebenadering. Maar wat tot nu toe organisch gegroeid is, wil de Vlaamse Regering nu expliciet in beleid omzetten. Centraal in deze nieuwe conceptnota is dan ook het bepalen van onze identiteit als Vlaamse ontwikkelingssamenwerkingsspeler.

De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking investeert daarbij in mondiale, duurzame ontwikkeling, waarbij niemand achterblijft. Innovatie wordt gestimuleerd, er wordt gewerkt vanuit een systeembenadering en samenwerking wordt centraal gesteld. Horizontaal promoot Vlaanderen goed bestuur, mensenrechten en gendergelijkheid.

Innovatie

Vlaanderen moet het beschikbare budget slim inzetten om maximaal rendement te behalen en een positieve impact te realiseren. Het is een flexibele donor, die kan inspelen op nieuwe opportuniteiten en niches, waar grotere donoren vaak niet zo snel kunnen instappen. Er bieden zich interessante opportuniteiten aan om meerwaarde te creëren als innovatieve donor.

Als voorbeelden geeft de minister-president de nieuwe bodembemestingstechniek die Malawi minder afhankelijk maakt van fossiele bemesting, de ontdekking van de niche van informele economie en township kmo's door de Zuid-Afrikaanse parastatale organisatie IDC, en landbouwvoorlichting in Malawi. Deze niches werden ontwikkeld door de inzet van Vlaamse middelen, waarop ze door de overheid van het land zelf of door de EU werden opgepikt en bijkomend ondersteund. Als laatste voorbeeld van Vlaanderen als kleine, innovatieve donor vernoemt hij de steun aan de organisatie van hiv-patiëntengroepen door Artsen zonder Grenzen in Mozambique, die na aanvankelijke afwijzing door het Ministerie van Volksgezondheid een best practice werd, die door de overheid van het land zelf ook elders wordt uitgerold.

Vlaamse ontwikkelingssamenwerkingsprojecten zijn kwaliteitsvol en innovatief waardoor andere partners vaak overtuigd worden om hun medewerking te verlenen. Zo besliste de Europese Commissie om vele miljoenen vrij te maken om het door Vlaanderen geïnitieerde project rond agrobosbouw en innovatieve, duurzame bemestingstechnieken in Malawi op te schalen naar alle overige provincies in Malawi. Door innovatie wordt een veel groter resultaat gegenereerd dan wat zou kunnen worden vermoed op basis van het beschikbare budget.

Multi-actor partnerschappen

Het is noodzakelijk om strategische partnerschappen met een waaier aan relevante actoren aan te gaan. Bij dergelijke partnerschappen kan het gaan om samenwerkingen met actoren zowel hier als in partnerlanden, vanuit verschillende sectoren (overheid, middenveld, private sector, kennisinstellingen) en op verschillende niveaus (lokaal, nationaal, internationaal). We kunnen andere actoren inspireren en de krachten bundelen om in te zetten op gemeenschappelijke, internationale doelstellingen. Het algemene doel blijft het nastreven van duurzame ontwikkeling en het verminderen van ongelijkheid binnenin en tussen landen. Actoren kunnen gezamenlijk een strategie uitwerken en naar oplossingen zoeken, zogenaemde co-creatie.

Gezondheid bijvoorbeeld is niet enkel een zaak van kwaliteitsvolle medische diensten. Vele factoren bepalen het effect: toegang tot zuiver water, betere hygiënische praktijken, gezonde voedingsgewoonten en een gezonde stedelijke omgeving zonder schadelijke emissies of geluidshinder. Dat wijst erop dat de vroegere, eerder eendimensionale aanpak voorbijgestreefd is en dat een bredere aanpak in partnerschap nodig is. Uit efficiëntieoverwegingen blijft Vlaanderen wel inzetten op geografische en sectorale concentratie. De drie partnerlanden en de specifieke focussen daarin worden behouden.

Partnerschappen met aandacht voor nieuwe actoren

De Addis Ababa Action Agenda dringt aan op het betrekken van 'nieuwe' actoren om de financieringskloof tussen de beschikbare ODA-middelen en de brede ontwikkelingsagenda te dichten. In het bijzonder betekent dit een zoektocht naar nieuwe spelers, met name een bijdrage van de private sector aan het verwezenlijken van de duurzame ontwikkelingsdoelen. Dat kan lokaal, internationaal of Vlaams zijn.

Gender, goed bestuur en mensenrechten staan centraal

Mensenrechten, gender en goed bestuur zijn basisvoorwaarden voor duurzame ontwikkeling en een voorwaarde voor samenwerking met Vlaanderen. Zij bepalen of er kan worden samengewerkt.

Via de Millennium Development Goals is een goede vooruitgang geboekt in armoedebestrijding, maar vooral bij die groepen die relatief gemakkelijk bereikbaar waren. Het bereiken van de zwaksten in de samenleving en ook hen toegang verschaffen tot diensten, goederen en rechten is de focus van Agenda 2030. Dat zal worden gedefinieerd naargelang de specifieke situatie waar een programma op werkt. In de nieuwe strategienota Mozambique bijvoorbeeld ligt de focus op adolescenten, omdat uit de gezondheidscijfers bleek dat dit een systematisch onderbediende groep is. Naast een leeftijdscategorie kan het ook gaan om specifieke doelgroepen, achtergebleven regio's binnen een land of achtergestelde etnieën. Agenda 2030 brengt dit onder de noemer 'Leaving no one behind'.

1.4. Centrale rollen Vlaamse ontwikkelingssamenwerking

De rol die de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking speelt in Vlaanderen, op multilaterale fora en in de partnerlanden blijft zoals voorheen, maar wordt ook uitgebreid. Vlaanderen bereikt op het terrein vaak zeer goede resultaten en is een gewaardeerde partner. Die resultaten zijn echter niet altijd even goed bekend. Via gegevensverzameling door monitoring en evaluatie, kan sterker gecommuniceerd en aan kennisuitwisseling gedaan worden. De minister-president noemt hier de Staten-Generaal, het gebruik van cijfers over de ODA-rapportage op de website, meer gebruik van de evaluatieresultaten en de organisatie van ontwikkelingsdebatten met de VVOB, BTC, de VVN, de VLIR en 11.11.11 over een relevant thema.

1.5. Geografische focus

Op dit moment rijst de vraag naar een nieuw partnerland niet. De minister-president herhaalt dat Vlaanderen uit efficiëntieoverwegingen blijft inzetten op geografische concentratie. Bij een concrete vraag moeten er wel voldoende garanties zijn op een correcte houding ten aanzien van mensenrechten en goed bestuur.

Vlaanderen werkt niet met een technisch uitvoerend agentschap, maar financiert aanwezige actoren in het partnerland. In die portefeuillebenadering staat de tripartite innovatie, systemisch en partnerschap centraal. Het is ook belangrijk dat Vlaanderen een meerwaarde kan bieden door te werken binnen beleidsdomeinen die ook de onze zijn. Er zijn onder meer mogelijkheden tot synergieën met baanbrekende Vlaamse actoren zoals bijvoorbeeld de samenwerking met het Instituut voor Tropische Geneeskunde of de inzet van rattentechnologie bij de opsporing van landmijnen met de vzw Apopo in Mozambique.

Er wordt geen geografische focus opgelegd aan de andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid, maar er wordt wel gevraagd in hun ontwikkelingsactiviteiten rekening te houden met die generieke criteria, om zo de coherentie binnen het Vlaamse beleid te bewaren.

1.6. Inhoudelijke focus

Ook bij de keuze voor een inhoudelijke focus wordt gewerkt op basis van de noden. Vlaanderen zet actief in op de oorzaken van armoede, expliciet op de zwaksten en geconcentreerd per land. Het is niet de bedoeling andere donoren te kopiëren. De Vlaamse ontwikkelingssamenwerking heeft een eigen identiteit en meerwaarde. De Vlaamse bijdragen aan partnerlanden moeten dus een extra toegevoegde waarde genereren, die mee wordt bepaald door mogelijke synergieën met andere Vlaamse actoren. Aan andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid worden geen sectoren opgelegd, maar hun wordt verzocht binnen hun ontwikkelingsactiviteiten ook rekening te houden met die generieke criteria.

1.7. Aan de slag

Intern transitieproces

De administratie zal haar werking grondig heroriënteren in functie van de identiteit van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Bij de actualisatie van het kaderdecreet wordt rekening gehouden met de opgedane ervaring en de genoemde transitieën.

Hernieuwde dialoog en hernieuwd jargon

Zoals uit deze toelichting blijkt, moeten we onder ogen zien dat het ontwikkelingsdiscours grondig is gewijzigd en verbreed. De minister-president noemt het ineenschuiven van de armoede- en de klimaatagenda, de verbreding van armoedebestrijding naar ongelijkheidsbestrijding en de uitbreiding van Zuid naar mondiaal.

Uit de SWOT-analyse voorafgaand aan de visie-oefening bleek dat de resultaten die Vlaanderen behaalt weinig bekend zijn buiten de partnerlanden of bij het bredere publiek, waardoor de resultaten niet altijd verzilverd worden en kansen blijven liggen. Er is dus nood aan meer communicatie over wat we doen en over de behaalde resultaten.

Tijdens de diverse consultatierondes bleek duidelijk dat gelijkaardige oefeningen bezig zijn bij de diverse externe stakeholders en dat er behoefte is aan een Vlaamse overheid die de rol opneemt van facilitator, zodat ervaringen van stakeholders kunnen worden gedeeld en een zo groot mogelijke coherentie wordt bereikt. Het beleid zet sterker in op dialoog met de Vlaamse en andere belanghebbenden en het Vlaamse publiek. Het engagement voor een tweejaarlijkse Staten-Generaal, afgewisseld met een netwerkevent is daarin alvast een belangrijke stap.

Zuid en Noord worden een

De tweedeling Noord-Zuid in de werking was tot op heden nog groot, evenals de schotten tussen de verschillende Noord-activiteiten: ontwikkelingseducatie, media en gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking. De voorliggende nota vormt een raamwerk voor de hele werking en wil de tweedeling opheffen met een systemische verandering op verschillende niveaus, wat de mogelijkheid biedt om nieuwe acties te ontwikkelen met een grotere diversiteit aan actoren.

Waar tot nu toe de focus van draagvlakversterking vooral lag op het creëren van draagvlak via informeren en sensibiliseren, eerder passief dus, wordt dit verbreed naar een actieve werking en inbedding in de eigen samenleving. De recente evaluatie van de oproep ontwikkelingseducatie bevestigt dat er effectief nood is aan een veranderingsstrategie. Die zal als basis dienen om in de loop van 2017 onze rol en acties ten aanzien van de Vlamingen en de Vlaamse organisaties voor de realisatie van de Agenda 2030 te bepalen. Samengevat, gaat het om het in praktijk brengen van het motto 'think global, act local'.

De private sector aan boord – Een uitgestoken hand naar andere beleidsdomeinen

De private sector is een van de belangrijkste nieuwe actoren die de Agenda 2030 naar voor schuift. In 2015 vonden diverse consultaties plaats met de Vlaamse private sector. De nota 'Private sector voor ontwikkeling, Bouwstenen voor een Vlaams beleid' reikt een aantal beleidsopties en bouwstenen aan voor de korte en lange termijn. In samenwerking met relevante partners binnen de Vlaamse overheid worden de mogelijkheden van de Vlaamse private sector verder verkend binnen multi-actorpartnerschappen en de ondersteunende rol die de overheid daarin kan spelen.

Uit de ODA-cijfers blijkt dat de geografische en de sectorale concentratie zoals opgenomen in het kaderdecreet slechts in beperkte mate gevolgd worden door de andere beleidsdomeinen. Dat is een werkpunt. De hand wordt gereikt aan de andere beleidsdomeinen, die vaak al jaren of zelfs decennia actief zijn in andere landen en in duurzame projecten, om toch zo coherent en gefocust mogelijk samen te werken.

Focus in de samenwerking met multilaterale organisaties en de EU

In de ontwikkelingssamenwerking gaat er terecht veel aandacht naar de werking op het terrein. Men mag echter niet uit het oog verliezen wat de waarde is van de samenwerking met multilaterale organisaties en de EU, en moet die maximaal benutten. Die fora zijn bij uitstek geschikt om de problematiek van de globale goederen zoals klimaat, mensenrechten en de strijd tegen epidemieën te behandelen en aan te pakken. Kennisuitwisseling blijft hier een opportuniteit. Vlaanderen kan goede praktijken aanbieden, die we kunnen delen en via multilaterale platformen beter bekendmaken. Door actieve deelname binnen die organisaties kunnen ook de Vlaamse beleidsprioriteiten gedeeld worden, en kunnen Vlaamse verwezenlijkingen en expertise meer dan alleen op het terrein verzilverd worden.

Een geactualiseerd kaderdecreet

De minister-president waardeert dat het parlement op 22 februari 2016 een eerste stap heeft gezet in het actualiseringsproces door het begrip 'millennium-ontwikkelingsdoelen' te vervangen door het begrip 'duurzame ontwikkelingsdoelen'. Om het instrumentarium te heroriënteren, is het noodzakelijk om het kaderdecreet aan te passen. Het gaat dus niet enkel over de term SDG's op zich, maar ook over het aanpassen van definities en prioriteiten.

Het is de bedoeling daarbij zeer grondig te werk te gaan. Op dit moment maakt de administratie een RIA op. Die impactanalyse zal alle beschikbare evaluaties, conceptnota's, internationale richtlijnen en resultaten van consultaties ter hand nemen. Er wordt puntsgewijs nagegaan welke wijzigingen aan het kaderdecreet noodzakelijk zijn om de voorliggende conceptnota en vernieuwingen te kunnen realiseren. Het is belangrijk het kaderdecreet grondig te analyseren als één geheel en het niet fragmentarisch artikelsgewijs te amenderen. Ook de SDG's zijn immers holistisch en dat moet ook de ambitie zijn voor ons kaderdecreet: tot een consistent en coherent geheel komen.

Essentieel is daarbij evidencebased te werk te gaan. Daartoe wordt opnieuw te rade gegaan bij experts in de materie binnen de Vlaamse overheid, waarbij evaluaties allerhande in overweging zullen worden genomen. Ook buiten de Vlaamse overheid wordt beleidsinformatie verzameld. Het instrument van de stakeholderbevraging is daarbij aangewezen. De RIA zal aanwijzen in welke materies er nog onvoldoende terugkoppeling is geweest met belanghebbenden. Voor de beleidsmateries waarvoor zeer recent reeds een kwaliteitsvolle bevraging plaatsvond, zal uiteraard niet nogmaals een consultatie georganiseerd worden.

In de eerste helft van dit jaar moet er een duidelijk beeld zijn van de noden. Op basis van een zeer grondige RIA zal er nog voor het zomerreces een ontwerp van decreet worden ingediend. De ontwikkelingscontext wijzigt snel. Om relevant te blijven, moet er snel bijgestuurd worden. Het is dan ook de bedoeling om in 2018, bij voorkeur in de eerste helft, het hernieuwde kaderdecreet te bekrachtigen. Zoals bekend, neemt het regelgevend proces minimaal 190 werkdagen in beslag, gelet op de wettelijke adviestertermijnen van de diverse te raadplegen instanties.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Wouter Vanbesien vindt de SDG's een stap vooruit naar een duurzamere en meer rechtvaardige wereld. De logische volgende vraag is dan ook: hoe gaan we daar in Vlaanderen mee om? De centrale termen in de nota – systeembenken, samenwerken, innovatie, goed bestuur, mensenrechten en gendergelijkheid – zijn helder, relevant en hanteerbaar.

Zorgen maakt de spreker zich wel over het gevoel dat ontwikkelingssamenwerking een niche in het Vlaamse beleid blijft. De dwarsverbanden andere beleidsdomeinen en -opties bestaan nauwelijks. Hij noemt landbouw, klimaat, energie en internationale handel. Holisme en coherentie worden genoemd maar te weinig waargemaakt, wat zijn grote enthousiasme over de ontwikkelingssamenwerking op zich tempert. Het blijft wat een eilandje in het Vlaamse beleid.

Wat de ingezette middelen betreft, moet Vlaanderen zijn verantwoordelijkheid nemen. Een klein budget biedt veel ruimte voor groei, waarna het lid oproept tot een inspanning met het oog op geloofwaardigheid. Hij waarschuwt nog dat het opheffen van het schot tussen humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking die laatste onder druk kan zetten.

De fractie van *Ingeborg De Meulemeester* waardeert de actuele, coherente en toekomstgerichte visie. Innovatie, samenwerking en systeembenadering zijn belangrijk voor een maximaal effect. Worden de bestaande partnerschappen op alle niveaus en met alle actoren voortgezet, of alleen goede praktijken? Voor welke partners uit de academische wereld is een mogelijke rol weggelegd? De doorbraak van de klassieke tweedeling Noord-Zuid breed ingang doen vinden, is een uitdaging. Zij begrijpt dat de geografische focus blijft liggen op Zuidelijk Afrika, zoals in het regeerakkoord staat. Wanneer kan een keuze voor nieuwe landen volgens de zeven criteria gemaakt worden? Welke traditionele of nieuwe actoren zullen worden ingezet voor de identificatie van noden? Hoe wordt daar invulling aan gegeven? Het lid onderstreept het belang van het criterium additionaliteit voor het maken van het verschil. Dat transversale thema's verdwijnen, is een logisch gevolg. Zij waardeert ook dat goed bestuur, gender en mensenrechten als basisvoorwaarden worden benadrukt. Tot slot verheugt haar de dialoog met belanghebbenden en publiek, waarin de tweejaarlijkse Staten-Generaal een belangrijke stap is.

Tine Soens bedankt de minister-president voor het indienen van deze concept-nota. Ontwikkelingssamenwerking staat niet vaak op de agenda, maar deze nota is toch een belangrijk document. Op het eerste gezicht is het positief dat Agenda 2030 en het klimaatakkoord worden aangegrepen voor beleidsvernieuwing. Zij vreest evenwel dat de oriëntatie naar een 'beyond aid'-aanpak een achterliggende agenda verbergt. Het is vreemd dat de nota weinig ingaat op de ervaring van de afgelopen jaren in de partnerlanden. Ook de bijgevoegde SWOT-analyse is te weinig concreet en te weinig toegespitst op de ervaring in de partnerlanden.

Dat men geografisch focust op landen waar op termijn zaken mee te doen zijn, illustreert de genoemde vrees. Opgebouwde relaties, ervaringen en expertise behoeven zich volgens de nota niet te beperken tot de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, staat in een voetnoot te lezen. Verder valt in de nieuwe identiteit de door noden gestuurde aanpak op. Wie zijn de andere actoren die in de toekomst invloed zullen krijgen in hun identificatie en validering? Wie zullen de stakeholders zijn en wie voert de systeemanalyse uit? En wat gaat er gebeuren met het eigenaarschap van de partnerlanden?

Waarom wordt een evidente partner als de Belgische ontwikkelingssamenwerking niet vermeld op pagina 15 van de conceptnota? Dat is een gemiste kans, want

Vlaanderen heeft de federale overheid nodig voor het gewenste systeemdenken, aangezien het daar als kleine nichespeler zelf te weinig middelen voor heeft. Vreemd is verder dat goed bestuur niet verder wordt uitgewerkt en dat corruptie amper ter sprake komt. Volgens het lid wordt de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking nogal krampachtig ingezet als instrument om de Vlaamse identiteit internationaal in de verf te zetten, wat zij vrij cynisch noemt. De nota rept vreemd genoeg ook met geen woord over de beschikbare middelen.

Het lid peilt ook naar het volgens haar noodzakelijke beleidskader voor de inschakeling van de private sector, waarin rol en criteria moeten worden vastgelegd om te vermijden dat economische belangen prioritair worden. Wat is de timing van het voor begin 2017 aangekondigde stakeholdersoverleg? Wat is de stand van zaken in de uitwerking van het concrete stappenplan?

Voor sp.a moet ontwikkeling het uitgangspunt blijven en dwingt het beperkte budget ertoe dat Vlaanderen keuzes maakt die aansluiten op de eigen bevoegdheden en expertise. Zij adviseert de minister-president een niche als onderwijs te ontwikkelen in goede verstandhouding met andere partners, in de eerste plaats België en de EU.

Herman De Croo begrijpt de keuze voor middeninkomenslanden en een bescheiden aantal. Om een idee te hebben van de omvang vraagt hij naar de begroting en het personeelsaantal ter plaatse. Het viel hem op dat er weinig contacten worden gelegd met de ngo's, hoewel die toch belangrijk zijn bij de ontwikkelingssamenwerking. Ook de universitaire samenwerking is niet onbelangrijk, merkt hij op. Voorts suggereert hij om overleg te plegen over de taakverdeling met het Belgische niveau bij de geografische oriëntatie.

Het valt voorts op dat de nota nadrukkelijk een bijdrage levert aan de duurzaamheid. Vandaar de voorrang voor goed bestuur, al is dat criterium moeilijk te evalueren in Afrika, terwijl gendergelijkheid er juist minder moeilijk ligt dan in landen met een andere religieuze inspiratie.

Dat men hefbomen zoekt om de medewerking te optimaliseren is goed, maar de nota blijft naar het oordeel van de spreker wat tekortschieten in de bundeling van het werk van universiteiten, research en ngo's, gefocust op een beperkt aantal landen en een beperkte samenwerking. Hij heeft soms de indruk dat de nota eerder het Vlaamse perspectief illustreert dan de doelstellingen zelf.

Tot slotte wil hij nogmaals beklemtonen dat voor het voortbestaan van ons beschavingsmodel de opgang naar meer efficiëntie en medewerking en minder corruptie, absoluut noodzakelijk is om de bevolkingsgroepen in Afrika te stabiliseren. Als nog maar 0,1 percent van de 1,3 miljard Afrikanen gedurende enkele jaren naar Europa zou komen, dan bestaat een aantal democratische regimes in dit continent niet meer. Net daarom moeten er ter plekke maximale inspanningen worden gedaan om de bevolking een toekomstperspectief te bieden.

Joris Poschet vindt het op zich goed dat ontwikkelingssamenwerking wordt opengetrokken naar klimaat, vluchtelingen en veiligheid, maar waarschuwt meteen dat die slinger niet mag doorslaan. Ook het oorspronkelijke doel van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling moet behouden blijven. Wat is precies het verschil tussen de gewenste multidisciplinaire benadering van het systeemdenken met de vroegere aanpak? Hoe ziet de minister-president de monitoring en evaluatie door Buitenlandse Zaken concreet? Moet de cel Ontwikkelingssamenwerking daarbinnen erover waken dat de doelstellingen gehaald worden?

Transparantie over resultaten is op zich goed, maar de bedrijfslogica van de privésector overplanten naar ontwikkelingssamenwerking is dat niet. Vanwege de uiteenlopende waarden pleit zijn fractie ervoor om de specificiteit van die sector voor ogen te blijven houden bij het beoordelen van mislukte projecten. Hoe wil de minister-president meer focus brengen in de multilaterale organisaties en instellingen zonder daar zelf in te zitten? Verdragsrechtelijk erkennen zij immers meestal alleen landen. CD&V mist ook wat afstemming met het federale beleid, evenals een opening naar samenwerking met buurland Nederland.

Welk gebrek aan samenhang is er precies op institutioneel vlak? Hoe geraken we met de dalende middelen volgens de minister-president aan 0,7 percent? Hoe wil hij concreet inspelen op acute gebeurtenissen? En hoe zal hij de opgesomde zwaktes op het vlak van personeel wegwerken?

Rik Daems verwijst naar het onder impuls van deze commissie goedgekeurde voorstel van resolutie betreffende de internationale strategie van Vlaanderen in Europa en de wereld (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1044/1). Een van de conclusies daarvan wijst op de onvoldoende rapportering over multilateraal ingezette middelen. Dat aspect is des te meer determinerend nu de voorliggende nota de strikte scheidingslijn met de bilaterale inzet wil vervangen door een focus op objectieven, waarschuwt hij. Toch vindt hij de nieuwe aansluiting een goede zaak en hij wijst daarbij op de goede relatie die Vlaanderen heeft opgebouwd met de Europese Commissie en vooral de UNESCO, die vooral over Vlaamse bevoegdheden gaat.

In haar keuze voor synergie haalt de nota, naast de samenwerking met andere overheden en instanties, ook de privésector aan. Dat is een goede zaak, zeker in landen die al een bepaald ontwikkelingsniveau hebben bereikt, op voorwaarde dat men gebonden hulp en belangenconflicten vermijdt. Die samenwerking kan immers niet alleen voor reële expertise maar ook voor financiële middelen zorgen. Verder zou het inderdaad niet slecht zijn om binnen het geheel van de Vlaamse bevoegdheden ook in andere beleidsdomeinen aspecten op te sporen die dienstig kunnen zijn voor synergie, maar ook buiten Vlaanderen moet naar synergie worden gezocht. Hij verwijst opnieuw naar de resolutie, waarin samenwerking met de federale overheid en de andere deelstaten een interessant spoor wordt genoemd. In dat verband attendeert hij op het liquiditeitsoverschot van investeringsmaatschappij BIO van 600 miljoen euro, dat vandaag onbenut blijft.

Dat Zuidelijk Afrika een focus blijft, is een goede zaak. Zeker cultureel gebonden kan die regio een trekker zijn voor de ontwikkeling van de rest van Afrika. Verder wacht hij met spanning op de bespreking van de aangekondigde aanpassing van het kaderdecreet en spreekt hij nogmaals zijn steun uit aan de voorliggende conceptnota.

3. Antwoorden van minister-president Geert Bourgeois

Minister-president *Geert Bourgeois* bedankt de leden voor hun positieve benadering. Hij stelt vast dat de grote principes van zijn nota gedragen worden en dat de omslag door iedereen onderschreven wordt. Alles kan uiteraard altijd beter en daarvoor dient dit debat. Op de kritiek dat het wat te veel om een eilandsituatie gaat, repliceert hij dat deze nota daar juist iets wil aan doen door op zoek te gaan naar synergie met grote donoren binnen beleidsdomeinen als LNE, EWI en Onderwijs. Die zijn thans niet noodzakelijk actief in de geografische samenwerkingsverbanden van Ontwikkelingssamenwerking. Deze conceptnota mikt erop dat voortaan iedereen alvast keuzes zou maken op basis van dezelfde criteria. Het zou mooi zijn mocht men daarmee evolueren naar een grotere geografische concentratie.

Wat de vraag over de bestaande partnerschappen betreft, antwoordt de minister-president dat die worden opgevolgd en geëvalueerd. Nieuwe partnerschappen worden bepaald aan de hand van de genoemde criteria. Samenwerking met andere partners ziet hij heel breed: overheden, kennisinstellingen, civiele maatschappij, andere donoren en multinationale spelers. Hij treedt bij dat men niet alleen goed moet werken maar dat ook moet tonen, met het oog op mobilisering van mensen en van steun.

De kritiek van Tine Soens dat zijn nota bedoeld is om Vlaanderen op de kaart te zetten, noemt hij een wat vooringenomen standpunt. Hij herinnert aan de voorbeelden die hij heeft gegeven en het multiplicatoreffect daarvan. Het beleid is consequent bezig en doet dat goed, ook al zijn de resultaten lastiger te bereiken in de vaak zeer moeilijke situaties in landen in ontwikkeling. De evaluaties van de samenwerkingen, partnerschappen en projecten zijn heel transparant.

Uiteraard behouden de partnerlanden hun eigenaarschap. Die landen blijven hun eigen beleid en strategie voeren. De genoemde voorbeelden van innovaties die met weinig middelen werden gecreëerd, tonen aan dat Vlaanderen niet narcistisch op zichzelf focust. Er wordt ook met de federale overheid samengewerkt, verzekert hij, zoals met BTC in Mozambique. Hij spreekt ook formeel tegen dat de strijd tegen corruptie geen aandachtspunt zou zijn. Goed bestuur gaat onder andere daarover. Men moet dat zoveel mogelijk controleren en opvolgen, maar men kan ontwikkelingssamenwerking niet beperken tot landen waar geen corruptie bestaat. Zelfs in de EU doet dit fenomeen zich in sommige landen sterk voor.

Aan Rik Daems zegt hij dat de private sector een work in progress is. Nu al wordt samengewerkt met Incofin Investment Management en met Alterfin. In 2017 worden verdere stappen in die richting geëxploreerd. Ook internationaal is het betrekken van de privésector aan de orde. Ook hier zijn goed bestuur en transparantie absolute voorwaarden.

Educatie zit in alle domeinen, niet alleen in Onderwijs maar bijvoorbeeld ook in Landbouw en Gezondheidszorg. De bevraging van de stakeholders is gebeurd en wordt geëvalueerd door het belanghebbendenmanagement, om te zoeken naar gaten en naar nog niet geconsulteerde actoren. Hij benadrukt dat hij de inbreng zo breed mogelijk wil hebben. Een en ander is grondig voorbereid en doorgepraat.

De Vlaamse beleidsmiddelen voor ontwikkelingssamenwerking bedragen ongeveer 25 miljoen euro. De betalingskredieten van ODA bedroegen vorig jaar 55,6 miljoen euro, zoals te lezen valt in het jaarrapport. Ontwikkelingssamenwerking focust inderdaad op drie landen maar ODA werkt breder. Dat de universiteiten ontbreken, klopt feitelijk niet. Hij wijst nogmaals op de samenwerking met het Instituut voor Tropische Geneeskunde, maar in de praktijk is er bijvoorbeeld ook samenwerking met de UGent in Mozambique. Naast de al genoemde voorbeelden vermeldt hij nog de microbiciden, waarbij werd gebruikgemaakt van een gratis licentie van een Vlaams bedrijf voor het actieve bestanddeel in een vrouwencondoom. Daarvoor werd actieve promotie gevoerd in 2015, wat de interesse van grote donoren wekte. Nog een ander voorbeeld is de ontwikkeling van lab-on-a-chip door Vlaamse bedrijven in het kader van eHealth. Vlaanderen mag zich heel gelukkig prijzen met zijn uitstekende onderzoekscentra, onderstreept de minister-president.

De samenwerking kan met de federale overheid verlopen, die evenwel minder in de drie focuslanden zit, maar kan evengoed multilateraal zijn, met Noorwegen, Denemarken of andere landen. Er wordt altijd gezocht naar zo weinig mogelijk

overhead en zo veel mogelijk gezamenlijke opvolging en evaluatie, zodat de middelen maximaal naar de beoogde doelen kunnen gaan.

Als voorbeeld van de systemische benadering vermeldt hij opnieuw de landbouw. In de bredere aanpak daarvan gaat het niet alleen over bemesting, maar ook over klimaat en educatie.

Er wordt aan monitoring gedaan. Over de opvolging van de ODA-middelen wordt jaarlijks gerapporteerd. Per strategienota wordt een evaluatie gemaakt. Elk project wordt opgevolgd. Zo verschijnt bijvoorbeeld binnenkort de midterm review over Malawi en daarover zal transparant worden geïnformeerd.

Vlaanderen heeft wel degelijk sterke en directe banden met internationale organisaties. Het sponsort en is actief betrokken in de WHO, de IAO, UNAIDS, UNICEF en de UNESCO. Zoals al aangegeven, wordt er met de federale overheid samengewerkt als de gelegenheid zich voordoet. Het klopt dat de middelen beperkt zijn, maar daar staat een sterk multiplicatoreffect tegenover, doordat Vlaanderen zich als kleine speler wendbaar en innovatief opstelt.

Op acute situaties wordt ingespeeld met de middelen voor noodhulp. Ondanks de zwaktes in de personeelsomkadering, die inderdaad naar voor komen in de SWOT-analyse, zet Vlaanderen toch resultaten neer. De grote afstand bijvoorbeeld belet niet dat de Vlaamse vertegenwoordigers vrijwel dagelijks rapporteren. De tijd dat er moest worden gewacht op een brief die per boot aankwam, is voorbij.

Hij erkent het rapporteringsprobleem in de samenwerking met UNICEF over de waterpompen in Malawi. Wat in de media is gekomen, klopte niet maar er waren wel degelijk pijnpunten. Vlaanderen heeft duidelijk gemaakt dat dit niet voor herhaling vatbaar was, waarop UNICEF zich heeft aangepast. Op grote organisaties moet inderdaad nauwlettend toegezien worden, maar dat kan Vlaanderen niet alleen, zeker niet als het om niet-focuslanden gaat. De UNESCO blijft een speerpunt en die organisatie waardeert Vlaanderen als een van zijn tien grootste donoren.

De verwachtingen ten aanzien van Zuid-Afrika als motor van ontwikkeling in Afrika zijn enigszins getemperd. Dat land werd na Nelson Mandela op dat vlak voorbijgestreefd door Marokko en kampt met grote problemen. Met deze beide landen wordt samenwerking aangehouden.

4. Reacties van de leden en bijkomende antwoorden van de minister-president

Tine Soens vindt het positief dat er samenwerking bestaat met BTC. Het is echter vreemd dat dit niet in de nota wordt vermeld. De Belgische ontwikkelingssamenwerking wordt vrijwel niet vermeld, terwijl er op het terrein blijkbaar wel samenwerking is.

Goed bestuur en corruptie worden wel vermeld, maar amper uitgewerkt. Zij herhaalt voorts haar vragen over de criteria voor samenwerking met de private sector. Aan welke criteria moeten bedrijven voldoen om in ontwikkelingssamenwerking te stappen? Hoe zorgen we ervoor dat de economische belangen niet prioritair worden?

Het lid vraagt tot slot ook meer duidelijkheid over het stakeholdersoverleg: heeft dit nu wel of niet al plaatsgevonden? Begint er in 2017 wel of niet een nieuw traject?

Minister-president *Geert Bourgeois* legt uit dat het hier om een conceptnota gaat. Niet alle bestaande samenwerkingen kunnen daarin worden opgesomd. Hij bevestigt wel dat synergie een uitgangspunt is. Goed bestuur zal uiteraard een algemeen criterium zijn. De samenwerking met de private sector wordt thans door de administratie uitgewerkt. Zodra over de criteria is beslist, zullen ze aan de commissie voorgelegd worden. Inzake het stakeholdersoverleg is al heel veel gebeurd. In het kader van de RIA zal het belanghebbendenmanagement van het Departement Buitenlandse Zaken kijken of er nog tekorten zijn.

Joris Poschet vraagt nogmaals naar de samenwerking met Nederland en meteen ook naar die met Marokko, dat een zeer actieve rol speelt in de ontwikkeling van West-Afrika.

Minister-president *Geert Bourgeois* deelt mee dat op dit moment nergens op het terrein wordt samengewerkt met Nederland, al sluit hij samenwerking niet uit, integendeel. In de partnerlanden is wel al samengewerkt met Denemarken en Catalonië, geeft hij als voorbeeld. Alles hangt af van de soort van activiteiten en hun precieze locatie. Aan de andere kant wordt in de budgetsteun aan de regeringen wel rechtstreeks samengewerkt met andere donoren, waartoe ook Nederland behoort, onder meer wat de opvolging betreft.

Rik DAEMS,
voorzitter

Ingeborg DE MEULEMEESTER
Tine SOENS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BIO	Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden
BTC	Belgische Technische Coöperatie
EU	Europese Unie
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
hiv	human immunodeficiency virus
HIVA	Hoger Instituut voor de Arbeid (van de KU Leuven) (nieuwe benaming voluit = Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving)
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
IDC	Industrial Development Corporation
kmo	kleine of middelgrote onderneming
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
ngo	niet-gouvernementele organisatie
ODA	official development assistance
RIA	reguleringsimpactanalyse
SDG	Sustainable Development Goals
SWOT	strengths, weaknesses, opportunities, threats
UGent	Universiteit Gent
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV/AIDS
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNICEF	United Nations Children's Fund
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VVN	Vereniging voor de Verenigde Naties
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WHO	Wereldhandelsorganisatie